

**ԼՈԳՈՒԹՄԻԿԱՆ ՈՐՊԵՍ ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆԽԱՐԳԵԼԻՉ
ԾՐԱԳՐԻ ԲԱՂԱԴՐԻՉ**

Հակոբյան Լ. Ա.

Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի լոգոպեդիայի և վերականգնողական թերապիայի ամբիոնի ասպիրանտ

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ.

լոգոպեդական ռիթմիկա, խոսք, ռիթմ, երաժշտություն, շարժում, երաժշտառիթմիկ մեթոդներ, նախադպրոցական տարիք, ներառական կրթություն:

Ներկայումս ՀՀ կրթական համակարգն անցում է կատարում համընդհանուր ներառականության, ինչով պայմանավորված՝ կրթական հաստատություններում, մասնավորապես՝ նախակրթարաններում ուսուցման գործընթացը ճկուն և ընդհանուր զարգացնող մեթոդներով և միջոցներով հագեցնելու անհրաժեշտություն է առաջանում:

Վերջին տարիներին նկատելի է նախադպրոցական տարիքի խոսքի տարբեր խանգարումներով երեխաների թվի աճ՝ պայմանավորված անբարենպաստ մի շարք գործոններով: Դրանց հաղթահարման գործընթացում մասնագետները կարիք ունեն բարձր արդյունավետություն ունեցող և այդ տարիքի երեխաների համար հետաքրքիր մեթոդների տիրապետման: Որպես այդպիսին՝ կարող է հանդես գալ լոգոռիթմիկան, որը խոսքի զարգացման գործառնությունից զատ նպաստում է նաև մյուս բարձրագույն հոգեկան գործառնությունների զարգացմանը. նպատակահարմար է այս համակարգի ներառու-

մը նախադպրոցական կրթական հաստատություններում իրականացվող լոգոպեդական աշխատանքներում [11]:

Խոսքը բարդ գործընթաց է, որը պահանջում է նյարդային համակարգի, շնչառական, արտաբերական կառույցի և զգայական օրգանների հավասարակշռված աշխատանք: Հայտնի է, որ բանավոր խոսքի զարգացման գործընթացում շատ կարևոր է հատկապես նախադպրոցական տարիքը [12]:

Լինելով խոսքի, երաժշտության և շարժումների համադրություն՝ լոգոռիթմիկական խթանում է երեխայի խոսքի և ընդհանուր զարգացման գործընթացը: Այն ներառում է լոգոպեդական, երաժշտառիթմիկ և ֆիզիկական դաստիարակության միջոցներ՝ այսպիսով հանդիսանալով նախակրթարաններում ծավալվող կրթական, այդ թվում՝ լոգոպեդական աշխատանքի անբաժանելի բաղադրիչ [10]:

Լոգոռիթմիկայի հիմնադիրը շվեյցարացի երաժիշտ և մանկավարժ Էմիլ Ժակ-Դալկրոզն է, ով 19-րդ դարի վերջին և 20-րդ դարի սկզբին ստեղծեց մարմնամարզության ռիթմիկ մեթոդը: Ռիթմի, երաժշտության և շարժման համադրության միջոցով Է. Ժակ-Դալկրոզը զարգացնում էր երեխա-

ների երաժշտական լսողությունը, հիշողությունը, ուշադրությունը, ռիթմի գզացողությունը, շարժումների պլաստիկությունը՝ սկսած Նախադպրոցական հասակից [1]:

Է. Ժակ-Դավկրոզի մեթոդը համարվում է լոգոռիթմիկա գիտության հիմքը, սակայն կան նաև այլ մեթոդներ, որոնք ևս իրենց ուրույն տեղն են զբաղեցնում այս համակարգում: Դրանցից է Կոդեյլի մեթոդը (Kodaly method), որի հիմնադիրը Չոլտան Կոդեյլին է: Մեթոդի կիրառման շրջանակներում կիրառվում են ժողովրդական երգեր, նկարներ, շարժախաղեր, ռիթմիկ սիմվոլներ և վանկեր [2]:

Լոգոռիթմիկայի տեսագործական հիմք հանդիսացող մեթոդներից է Օրֆ Շուլվերկի մեթոդը կամ Օրֆի մոտեցումը, որը նույնպես լայնորեն կիրառվում է լոգոպեդական ռիթմիկայի համակարգում: Այն հիմնադրվել է գերմանացի կոմպոզիտոր Կառլ Օրֆի (1895-1982) կողմից: Կ. Օրֆի մոտեցումը պարի, երաժշտական գործիքների կիրառման, շարժման միաձուլում է: Այս մեթոդի կիրառման դեպքում կարևորվում է խոսքի զարգացման գործընթացը, որը ուղեկցվում է երգերի կատարմամբ և երաժշտական գործիքների նվագարկմամբ [3]:

Լոգոպեդական ռիթմիկան իր մեջ ներառում է երաժշտական ռիթմիկայի տարրեր: Բուժական նպատակով երաժշտությունը կիրառում են դեռևս վաղեմի ժամանակներից, քանի որ հաճելի հույզերն ակտիվացնում են գլխուղեղի կեղևի գործունեությունը, բարելավում նյութափոխանակությունը, խթանում

շնչառությունն ու արյան շրջանառությունը: Ականջի համար հաճելի երաժշտական ստեղծագործությունների հնչողության ժամանակ դրական հուզական ապրումներն ուժեղացնում են ուշադրությունը, խթանում կենտրոնական նյարդային համակարգը: Միաժամանակ ակտիվ նյարդային գործունեության մեջ են ներգրավվում լրացուցիչ նյարդային բջիջներ, որոնք այդ համակարգի՝ արդեն աշխատող օղակներից հանում են ծանրաբեռնվածությունը: Երաժշտության տակ վերածնվածություն է օրգանիզմի ռիթմիկան, որի ազդեցությամբ ֆիզիոլոգիական ռեակցիաներն առավել արդյունավետ են ընթանում:

Լոգոռիթմիկական պարապմունքների բովանդակությունն ուղղված է երեխայի անձի ձևավորմանը, որը ընթանում է նրա ճանաչողական, կամային, հուզական ոլորտի դաստիարակության ճանապարհով [4]:

Ապացուցված է, որ երաժշտությունը և ռիթմը նպաստում են երեխաների խոսքի սահունության, արտահայտչականության, հստակության ձևավորմանը: Մանկության տարիքում մասնակից լինելով շարժողական կամ պարային որևէ ակտիվության՝ ձևավորվում է ձայների հաջորդականությունը որոշելու, ռիթմը ճանաչելու և դրան համապատասխան ազդակ տալու երեխաների կարողությունը, զարգանում է նրանց մարմնի ընդհանուր շարժողականությունը [5], որն իր դրական ազդեցությունն է թողնում երեխայի հետագա ուսումնական գործունեության վրա:

Աղյուսակ 1. Լոգոռիթմիկական աշխատանքի ձևերը

Անվանումը	Հիմնական նպատակը
Քայլք	Ձեռքերի և ոտքերի հավասարակշռված շարժունակության զարգացում
Շնչառական վարժություններ	Ֆիզիոլոգիական շնչառության զարգացում
Արտաբերական վարժություններ	Արտաբերական կառույցի մարզում
Ձայնային վարժություններ	Ձայնի որակի բարելավում
Խոսքային վարժություններ	Խոսքային գործունեության ռիթմիկ կազմակերպում
Մկանային վարժություններ	Մկանային տոնուսի կարգավորում
Երաժշտական վարժություններ	Երաժշտական ռիթմի զգացողության զարգացում
Ռիթմիկ վարժություններ	Ռիթմի ընկալման զարգացում
Երգ	Տեմպի և ռիթմի զգացողության ձևավորում
Մատնային և հաղորդակցական խաղեր	Մանր և նուրբ շարժողական ոլորտի զարգացում, հաղորդակցական կարողությունների մշակում

Լոգոռիթմիկական ներագդեցության հիմք են հանդիսանում քայլքը, շնչառական, արտաբերական, ձայնային, խոսքային, մկանային, երաժշտական և ռիթմիկ վարժությունները, երգը, մատնային և հաղորդակցական խաղերը (աղյուսակ 1), [6]:

Լոգոռիթմիկական պարամունքները կարող են լինել խաղային և սյուժետային: Վերջինիս դեպքում կիրառվում են պատմություններ և հեքիաթներ, որոնք ընտրվում են երեխայի տարիքին և նրա խնդրին համապատասխան: Լոգոռիթմիկական պարամունքները կազմակերպվում են՝ հաշվի առնելով դրանց ներկայացվող մեթոդական ցուցումները:

Նախադպրոցական կրթական հաստատություններում իրական-

նացվող լոգոռիթմիկական պարամունքներին ներկայացվող մեթոդական ցուցումներն են՝

- լոգոռիթմիկական պարամունքները անցկացնել շաբաթական 2 անգամ՝ օրվա առաջին կեսին,
  - պարամունքը անցկացնել 20-30 րոպե տևողությամբ՝ պայմանավորված երեխայի տարիքով,
  - մասնակիցների թիվը չպետք է գերազանցի 5-6-ից,
  - պարամունքներին կիրառվող շարժողական և խոսքային նյութի բովանդակությունը պայմանավորված է երեխայի շարժողական կարողությունների ձևավորվածության և ակտիվ բառապաշարի զարգացվածության մակարդակով:
- Պարամունքի հիմնական մա-

սը տևում է 15 րոպե և ներառում է 3-4 վարժություն: Եզրափակիչ մասին տրվում է 5-7 րոպե, որի ընթացքում երեխաների հետ իրականացվում է մնչախաղային, շարժողական և երաժշտաթատերական խաղեր, որոնք ուղեկցվում են խոսքով: Բարձր զգացմունքայնության շնորհիվ լոգոռիթմիկական պարապմունքները նպաստում են երեխայի հոգեկան առողջության ամրապնդմանը՝ նրանց պարզելով դրական հույզեր [9]:

Այսպիսով, լոգոպեդական ռիթմիկական Հայաստանում դեռևս բավարար չափով չի կիրառվում, ինչը

պայմանավորված է հայրենական լոգոպեդիայում այդ ուղղությամբ կատարված ուսումնասիրությունների, ինչպես նաև համապատասխան լոգոռիթմիկական մեթոդների, միջոցների և դրանց գործնական կիրառության համար անհրաժեշտ պայմանների անբավարարությամբ: Հետևապես անհրաժեշտ է այս բնագավառում կատարել լայնամասշտաբ և բազմաշերտ ուսումնասիրություններ, առաջարկել արդյունավետ մեթոդական ցուցումներ և ծրագրեր, որոնք թույլ կտան լրացնել ոլորտի առկա բացթողումները:

Փրականություն

1. Алябьева Е.А. Логоритмические упражнения без музыкального сопровождения: Методическое пособие. — М.: ТЦ Сфера, 2006. — 64 с. (Логопед в ДОУ). ISBN 5-89144-514-Х
2. Бабушкина Р.Л., Кислякова О.М. Логопедическая ритмика: Методика работы с дошкольниками, страдающими общим недоразвитием речи. Под ред. Г.А. Волковой. СПб :КАРО, 2005.
3. Жинкин Н.И. К вопросу о развитии речи у детей // Советская педагогика, № 6, 1954.
4. Д. Т. Кузнецова "Развитие общей и мелкой моторики у дошкольников с общим недоразвитием речи с помощью средств логоритмики". г. Ростов-на-Дону.
5. Н.Н. Полушкина: "Диагностический справочник логопеда", 607 стр., М., 2010.
6. Фомин А. Савельевич, Программа по дисциплине Коррекционная ритмика (ДПП. Ф. 12), Новосибирск 2012
7. Bachmann, Marie-Laure. Dalcroze Today: an Education through and into Music. Oxford: Clarendon Press, 1991.
8. J. Bullard How the Music Center Enhances Children's Development, (Education.com) Jan 26, 2011.
9. Choksy, Lois. The Kodály Method I: Comprehensive Music Education. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall, 1999.
10. Orff-Schulwerk: An Integrated Foundation Mary Shamrock, Music Educators Journal Vol. 83, No. 6 (May, 1997).
11. Peters, J. S. (2000). Music therapy for individuals who have communication disorders or impairments. In **Music therapy: An introduction** (2nd ed., pp.170-188). Springfield, IL: Charles C. Thomas Publisher.
12. Shinya Fujii and Catherine Y. Wan, The Role of Rhythm in Speech and Language Rehabilitation: The SEP Hypothesis, 2014.

РЕЗЮМЕ

ЛОГОРИТМИКА КАК КОМПОНЕНТ ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩИХ ПРОГРАММ ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ

Акопян Л.

Аспирант кафедры логопедии и восстановительной терапии Армянского государственного педагогического университета имени Хачатура Абовяна

В статье раскрывается эффективность применения логопедической ритмики в процессе преодоления различных речевых расстройств. Раскрыты те преимущества логоритмики, благодаря

которым целесообразно ее включение в развивающие программы дошкольных учреждений: различные виды работ, а также методические указания для проведения логоритмических занятий.

SUMMARY

LOGORHYTHMICS AS COMPONENTS OF HEALTH PROGRAM AT THE PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Накобыан Л.

Post graduate student Chair of Speech and Rehabilitation therapy, Armenian State Pedagogical University after Khachatur Abovyan

In the process of overcoming various speech disorders, the effectiveness of logorhythmic therapy has been proven, and, in this aspect, the article discusses the

advantages of logorhythmic therapy due to which its inclusion in health program in educational institutions is appropriate.